

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียง และผลิตสินค้าทางการเกษตรส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก การผลิตสินค้าเกษตรของไทยเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีลักษณะที่โดดเด่น ควรค่าแก่การเยี่ยมชมและเรียนรู้ ประกอบกับภูมิประเทศทั้งในพื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่การเกษตรของไทยมีความสวยงาม ทำให้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) มีความสำคัญมากขึ้น และสามารถเป็นแหล่งรายได้และตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักได้อีกทางหนึ่ง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) ได้แสดงข้อมูลถึงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในปี 2545-2556 โดยนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศเพิ่มขึ้นจากปี 2545 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 10,799,067 คน เป็น 26,735,583 คนในปี 2556 โดยใช้เวลาในการท่องเที่ยวเฉลี่ย 10.02 วัน และใช้จ่ายเฉลี่ย 4,393 บาทต่อวัน ทำรายได้ให้ประเทศในปี 2555 ถึง 983,928 ล้านบาท และนอกจากนี้ยังเป็นนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศซึ่งเกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศ 483,225 ล้านบาท ในปี 2554 จากข้อมูลข้างต้นพบว่าการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งหน่วยงานต่างที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและให้ความสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวชนิดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้ เพลิดเพลินกับความสวยงาม เยี่ยมชมและชื่นชมความสำเร็จของการทำการเกษตร การเรียนรู้ประสบการณ์ในพื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น โดยกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ กิจกรรมการเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก และกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมเสริม (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2556) สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสัมพันธ์กับการเกษตร ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดวิทยาการให้ แต่อย่างไรก็ตามมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนและ

ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งองค์ความรู้ รักษาวัฒนธรรม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดปริมณฑลของประเทศไทย ตั้งอยู่ในภาคกลางซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีความสำคัญมาอย่างช้านาน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านแหล่งน้ำ และธาตุอาหารที่สำคัญในการทำการเกษตร ประชาชนในพื้นที่จึงมีอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพืชสวน พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ และมีมือทางเครื่องปั้นดินเผา พืชผลที่เป็นพืชสำคัญของจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ทูเรียน มะม่วง เป็นต้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการขยายตัวของชุมชนเมืองได้ขยายเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดนนทบุรี จึงทำให้พื้นที่การเกษตรของจังหวัดนนทบุรีเริ่มลดน้อยลง เกษตรกรได้ขายพื้นที่เรือกสวนของตนเอง กลายเป็นหมู่บ้านจัดสรร โรงงาน หรือแหล่งธุรกิจบริการ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมจากพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่กลายเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก เกษตรกรเป็นรายย่อยที่ถือครองพื้นที่เล็กลง ทำให้วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มเกษตรกรที่ยังยึดถือวิถีชีวิตแบบเกษตรกรที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ได้ทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองและได้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามการส่งเสริมของภาครัฐและการตระหนักถึงความสำคัญของการเกษตร จากการทำอาชีพเกษตรกรในจังหวัดนนทบุรีมีน้อยลง ความใกล้ชิดเชิงกายภาพย่อมน้อยลงด้วย ดังนั้นรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีการแปรเปลี่ยนไปตามวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

ภาคตะวันออกของไทย เดิมจัดเป็นส่วนหนึ่งของภาคกลางเช่นเดียวกับจังหวัดนนทบุรี ประกอบไปด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ชลบุรี ตราด ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว มีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับกับภูเขาขนาดเล็ก มีแม่น้ำสำคัญหลายสายที่ไหลลงสู่อ่าวไทย และส่วนใหญ่จะมีอาณาเขตติดกับทะเล ดังนั้นอาชีพสำคัญดั้งเดิมของจังหวัดทางภาคตะวันออกจึงเป็นการทำประมง ผลผลิตที่ต่อเนื่องจากการทำประมง และอาชีพเกษตรกรรม ในช่วงเวลาที่ผ่านมาการพัฒนาในภาคตะวันออกเชิงธุรกิจการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญมากขึ้น การสร้างฐานการผลิตสินค้า ทำเรืออุตสาหกรรมมีมากขึ้น การขยายตัวเป็นชุมชนเมืองมีมากขึ้น เช่นเดียวกับจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นอาชีพเกษตรกรรมจึงเริ่มลดลง เกษตรกรดั้งเดิมมีการขายที่ดินให้กับผู้ทำธุรกิจ หรือเกษตรกรรายใหม่ เช่น ผู้เกษียณอายุการทำงาน ผู้ที่ต้องการทำการเกษตรเป็นอาชีพรอง อย่างไรก็ตามรูปแบบในการทำการเกษตรของจังหวัดในภาคตะวันออก โดยเฉพาะจังหวัดตราดและระยอง ยังมีเกษตรกรที่ยึดถือการทำสวนเกษตรควบคู่ไปกับการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ทูเรียน เช่นเดียวกับจังหวัดนนทบุรี เพียงแต่ในจังหวัดตราดและระยอง เกษตรกรจะมีพื้นที่สวนขนาดใหญ่กว่าและมีผลผลิตที่มากกว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเหล่านี้ จึงมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป

จากเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นทางเลือกที่สำคัญอย่างหนึ่งแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนำมาซึ่งรายได้เสริมแก่เกษตรกร การสร้างงานในชุมชนเกษตร การพัฒนาอาชีพ การเกษตร การสร้างความเจริญแก่ชุมชน การอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเกษตร สร้างความมั่นคง ลดความเสี่ยง และสร้างทางเลือกให้แก่เกษตรกร แต่การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีคามยั่งยืนที่ชัดเจนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น การสื่อสารจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในการสื่อสารภายในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายการสื่อสารระหว่างแหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานสนับสนุน และตัวนักท่องเที่ยวเอง โดยเฉพาะจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง เป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรและท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ มีการทำการเกษตรอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ดังนั้นงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะนำรูปแบบนี้ไปใช้หรือพัฒนากระบวนการสื่อสารในหน่วยพื้นที่ระดับต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกร และผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาบริบท และโครงสร้าง ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.2 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.3 เพื่อศึกษาเครือข่ายการสื่อสารระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.5 เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ คณะผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาในประเด็นดังนี้ (1) โครงร่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยประยุกต์เนื้อหาจากเกณฑ์การประเมินองค์รคุณภาพของสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2) รูปแบบของการสื่อสาร (communication model) (3) กระบวนการสื่อสารภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ (4) เครือข่ายการสื่อสารระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ (5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

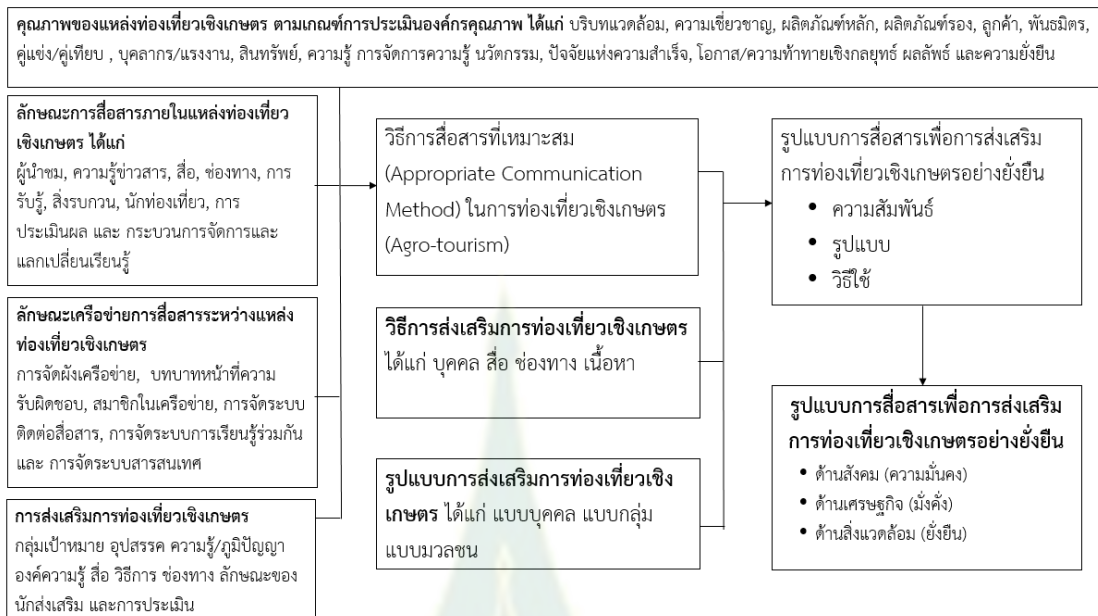
3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

3.3 ขอบเขตด้านประชากร ทำการศึกษาจาก (1) ผู้นำ ผู้ปฏิบัติงาน และสมาชิกในแหล่งท่องเที่ยว (2) ผู้ให้ความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ผู้นำ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอ และ (3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวประจำจังหวัด และนักวิชาการในสถาบันการศึกษา

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยกำหนดการทำวิจัยในปีงบประมาณ 2560 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2560

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวกับ (1) การพัฒนากลุ่ม องค์กร ทาง การเกษตร ตามเกณฑ์ชี้วัดองค์รคุณภาพ (2) รูปแบบหรือแบบจำลองการสื่อสารตามกระบวนการสื่อสาร (3) เครือข่ายและการสร้างเครือข่ายการสื่อสาร และ (4) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม เช่น ทฤษฎีความต้องการ ทฤษฎีการยอมรับ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ทฤษฎีจิตวิทยาสำหรับเกษตรกร และรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น โดยสามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

5.1 **บริบทและโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยว** หมายถึง ลักษณะการดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยประยุกต์เนื้อหาจากเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบคุณภาพของสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

5.2 **การท่องเที่ยวเชิงเกษตร** หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกิจกรรมการเกษตร การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งวิถีชีวิตดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกรรวมทั้งการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

5.3 **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีการดำเนินงานที่ดี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีความพึงพอใจ ซึ่งรวมถึงการวางแผนการท่องเที่ยว การตลาด การจัดการสินค้าและผลิตภัณฑ์ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวและการบริการที่ประทับใจนักท่องเที่ยว

5.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย

5.5 การสื่อสาร หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้

5.6 เครือข่ายการสื่อสาร หมายถึง บุคคล องค์กร กลุ่ม ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดนนทบุรี ที่รวมตัวกัน และเชื่อมโยงกัน โดยใช้การสื่อสารทั้งที่เป็นสื่อบุคคล สิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการประกอบกิจกรรมให้เกิดการพัฒนา

5.7 การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการสนับสนุนที่มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถยกระดับองค์ความรู้ให้ดียิ่งขึ้น และส่งผลให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

5.8 บริบทและโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ลักษณะทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แนวคิดขององค์กรคุณภาพ ที่มีการดำเนินการที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการคุณภาพ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์การวัด 7 หมวดด้วยกัน ได้แก่ 1) การนำองค์กร หรือคุณภาพของผู้นำ/ผู้บริหาร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน และ 7) ผลลัพธ์

5.9 กระบวนการสื่อสารภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความรู้ หรือภูมิปัญญาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผ่านทางสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.10 เครือข่ายการสื่อสารระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความรู้ หรือภูมิปัญญาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเตรียมการหรือการก่อเกิด การก่อตั้งเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมเครือข่าย และการขยายเครือข่าย โดยผ่านทางสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลของงานวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ ดังนี้

6.1 ประโยชน์ด้านวิชาการ ผลและข้อสรุปของงานวิจัยจะได้เป็นองค์ความรู้เพื่อใช้ในการเรียน การสอน การถ่ายทอดนำไปใช้ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่นๆ และเป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับการทำวิจัยด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การท่องเที่ยว และการสื่อสาร

6.2 ประโยชน์ด้านนโยบาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้เป็นผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในส่วนเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ดังนั้นผลและข้อสรุปของงานวิจัยจึงสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นรูปธรรมได้

6.3 ประโยชน์ด้านสังคมและชุมชน ผลและข้อสรุปของการวิจัยจะทำให้เกิดการสื่อสารและร่วมมือกันทำงานแบบเครือข่าย ทั้งแบบเผชิญหน้า และแบบใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดความสามัคคี ความรัก ความเข้าใจกันจากการสื่อสารที่ชัดเจนขึ้น เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน

6.4 ประโยชน์จากการเผยแพร่ในวารสาร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเผยแพร่ผลและข้อสรุปจากการวิจัย ผ่านวารสารวิชาการ เพื่อให้ผู้ที่สนใจทั้งในและต่างประเทศ ได้ทราบถึงองค์ความรู้ที่ได้ และนำไปใช้ประโยชน์

6.5 ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ต่อไป